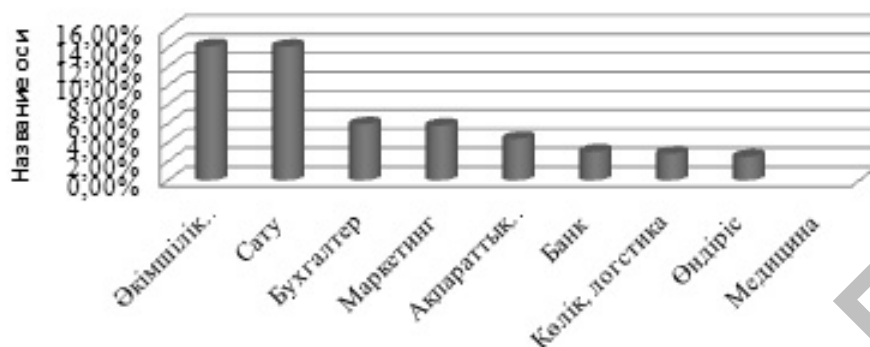

Яғни, 1 суреттен көріп отырғандарыңыздай бухгалтер (есепші) мамандығына деген сұраныс Қазақстанның еңбек нарығында жоғары. Бұған дәлел тек Қазақстандағы еңбек нарығы ғана емес және көрші жатқан Қырғызстан Республикасының еңбек нарығы да дәлел бола алады (2 сурет).

Сурет 2. Қырғызстандағы 2019 жылдағы мамандарға сұранысы

2 суреттен біз байқап отырмыз бухгалтер мамандығына сұраныс бірінші үштікке кіреді. Жуықтап екі елдеде сұраныс 10 % жамасында.

Бұл мамандықтың басты артықшылығы – оның болашағы бар, сонымен қатар, еңбек нарығында үнемі сұранысқа ие. Біздің ойымызша, оның дәлелі мына факторларда:

- егер органдардың ешқайсысына компаниялардың құжаттары мен есептері қажет емес деп болжасаңыз, біреу бәрі-бір салықтар мен алымдарды төлеуге және есептеуге тиіс;

- бірде-бір бухгалтері жоқ ең қарапайым компанияны ұсынайық және осы сұрақтарға жауап беруге тырысып көріңіз:

- жалақыны кім есептейді?

- есеп айырысуды кім жүзеге асырады және кім төлемдерді қабылдайды?

- компания активтері бойынша құжаттарды кім дайындайды, жинайды және сақтайды?

Сонымен, қорытындылай келе, бухгалтер мамандығының сұранысы әрдайым экономика нарығында жоғары болады. Сондықтан да, бұл мамандықтың рөлі заманға сай, өзекті және бухгалтерияны білу тек жеке отбасылық қаржыны басқаруда ғана емес, сонымен қатар жалпы өмірде де көмектеседі, дұрыс ұйымдастыруға және барлық үлгерімге көмектеседі, себебі бухгалтер — көп сатылы мамандық.

Әдебиеттер:

1. <https://kaktakto.com/multimedia/kakie-professii-naibolee-vostrebovany-v-kazaxstane-spisok/>
2. <https://stanradar.com/news/full/33377-samye-vostrebovannyye-professii-v-kyrgyzstane-2019.html>

Маратов Т.М., магистрант (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ)

Ғылыми жетекші – PhD Сыздыкова Д.И.

КӘСІПОРЫННЫҢ ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫН БАҒАЛАУ ЖӘНЕ ОНЫ ЖАҚСARTУ ЖОЛДАРЫ

Кәсіпорынның қаржы-экономикалық жай-күйі барлық өндірістік факторлардың өзара іс-қимылының нәтижесі болып табылады және активтерге салынған қаражат ақшаға қалай жылдам айналатынына тікелей тәуелді болады.

Қаржы-экономикалық жай-күйді бағалау мен талдауды жүргізу оның тиімді жұмыс істеуінің ажырамас кезеңі болып табылады, атап айтқанда, өзектілігі болашақта болуы мүмкін жағдайлар мен нәтижелерге болжам жасау үшін кәсіпкерлік субъектісінің экономикалық жай-күйі туралы ақпаратты, оның қызметінің өткендегі қаржылық нәтижелерін өңдеуден тұратын үдеріс түсінілетін қаржылық талдауды айқындауда көрсетіледі.

Қаржылық талдау жүргізудің негізгі міндеті – бұл экономикалық және басқарушылық шешімдерді қабылдау процесіне әсер ететін белгісіздікті қысқарту, яғни қаржылық талдау шешімдерді әзірлеу және негіздеу құралы ретінде, сондай-ақ басқару қызметінің сапасын бағалау құралы және кәсіпорынның пайдалылығын болжау тәсілдері ретінде пайдаланылады.

Кәсіпорын өз қаржыларын өте тиімді басқаруы үшін олар қаржылық жай-күйіне талдау жүргізуі қажет.

Қаржылық талдау – бұлзерттеу және бағалау процесі, оның басты мақсаты кәсіпорынның қаржылық жұмыс істеуіне әсер ететін факторлар туралы неғұрлым сенімді болжамдарды жасау болып табылады.

Кәсіпорынның қаржыларын басқару жүйесіндегі жалпы түрдегі қаржылық талдау – бұлқаржылық сипаттағы ақпаратты жинақтау, қайта құру және пайдалану тәсілі: кәсіпорынның мүліктік кешені мен қаржылық жағдайына баға беру және оның даму перспективаларын анықтау; қаржылық қамтамасыз ету тұрғысынан компания дамуының ықтимал динамикасын бағалау; қосымша қаражаттың ықтимал көздерін жұмылдыру ықтималдығы мен қажеттілігіне баға беру; компанияның капитал нарығындағы экономикалық жағдайына болжам жасау [1].

Қаржылық жағдайды талдаудың негізгі міндеті кәсіпорынның қаржылық қызметінің кемшіліктерін жедел анықтау, жою және ұйымның қаржылық жағдайын, оның төлем қабілеттілігін жетілдіру резервтерін іздеу болып табылады.

Нарықтық жағдайларда кәсіпорын үшін қаржылық жағдайды талдау және оны жақсарту үшін жолдарды іздеу мәні айтарлықтай артады, өйткені оларды жүзеге асырмай кәсіпорын экономикалық пайда алуға қабілетсіз болады.

Сондықтан, осы кезеңнің маңыздылығын ескере отырып, қаржылық жағдайды жақсартуға мүмкіндік беретін негізгі бағыттарды келтіру орынды:

1. Өндірілетін өнімнің өзіндік құнының төмендеуі, бұл кәсіпорынның түсімі мен жалпы пайдасының шамасына әсер ету мақсатында өндірістік қажеттіліктерге жұмсалатын шығындарды азайту үшін жолдарды әзірлеуді, сондай-ақ кәсіпорынның жұмыс істеу тиімділігін сипаттайтын негізгі көрсеткіштерді тағайындауды білдіреді. Бұл ұсыныс тек өндірістік сала компаниялары үшін ғана тән екенін атап өту қажет.

2. Кәсіпорынды басқаруды тікелей оңтайландыру, ол ұйымның өзінде болып жатқан процестерді айтарлықтай жақсартуға бағытталған. Мысалы, компания қызметкерлерінің алдына тікелей қойылатын міндеттерді автоматтандыру, қызметкерлерді ынталандыру қағидатын өзгерту және т. б.

3. Жаңа ассортименттік позицияларды енгізу немесе қызметтердің жаңа түрлерін көрсету, бұл кәсіпорынға клиенттердің қосымша ағынын тартуды ынталандыруға және қорытынды ретінде кірісті барынша арттыруға мүмкіндік береді. Тауарлар мен қызметтерді әртараптандыру үшін компания өзінің еңбек ресурстарын да пайдалана алады, сондай-ақ консалтингтік кәсіпорындар мамандарының қызметтеріне жүгіне алады.

4. Өткізу көлемін арттыру. Осы ұсынымды қолдану үшін компания бастапқыда өнімнің қандай бағыттары бойынша жетіспеушілік байқалатынын немесе керісінше, қорлардың толтырылуы байқалатынын бағалауы тиіс және кейіннен баға белгілеу арқылы тұтынушылардың сұранысын қанағаттандыру үшін сату көлемдерінің өзгеруі туралы шешім қабылдауы тиіс, бұл кәсіпорын қорларының айналымдылығын, өнім айналымының көлемін ұлғайтады және оның қаржылық жағдайын оңтайландырады.

5. Негізгі қорларды жаңғырту және қазіргі заманғы технологияларды енгізу. Негізгі қорларды пайдалану оларды моральдық және физикалық ескіру ретінде болжайды, сондықтан кәсіпорын негізгі қорларды жұмыс жағдайында жаңа негізгі қорлар мен қазіргі заманғы технологияларды енгізу қажет, бұл персоналдың жұмысқа қабілеттілігін жақсартуға және кәсіпорынның бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді.

6. Кәсіпорындағы қаржылық жағдайды сауықтыру мақсатында мерзімі өткен берешектерді өндіріп алу. Бұл ұсыныс қаржылық бақылауды жетілдіруді білдіреді, мысалы, төлем күнтізбесін әзірлеу, мерзімі өткен дебиторлық берешекті өтеу үшін іс-шаралар [2].

Қаржылық-экономикалық жағдай – бұл кәсіпорын жұмысының маңызды сипаттамасы, бұл сипаттама қаржылық бағыты бар ресурстарды көрсетеді, яғни бұл кәсіпорынның барлық қаржылары және оларды тікелей пайдалану және ауыстыру.

Әдебиеттер:

1. Варламова Т.П., Варламова М.А. Финансово-экономический анализ: Учебное пособие. - Саратов, 2016.-132 с.
2. Иванова Л.И., Бобылева А.С. Анализ финансовой отчетности: учебное пособие. — Москва: КНОРУС, 2018. — 332 с.